

Likovno oblikovanje i tehnologija izrade ručne lutke zijevalice

Kešćec, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:678354>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Kešćec

LIKOVNO OBLIKOVANJE I TEHNOLOGIJA IZRADE
RUČNE LUTKE ZIJEVALICE

Završni rad

Zagreb, ožujak, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Kešćec

LIKOVNO OBLIKOVANJE I TEHNOLOGIJA IZRADE
RUČNE LUTKE ZIJEVALICE

Završni rad

Mentor rada:

doc. dr. sc. Marijana Županić Benić

Zagreb, ožujak, 2022.

SADRŽAJ

1.	Uvod	1
2.	O lutkarstvu	2
2.1	Tradicionalno i suvremeno kazalište lutaka	2
3.	Pojam lutke	3
3.1	Lutkar	4
3.2	Vrste lutaka	4
4.	Lutka zijevalica	5
4.1	Muppeti	7
4.2	Papirnate lutke zijevalice	8
5.	Anatomija lutke zijevalice	10
5.1	Glava	10
5.2	Tijelo	10
6.	Animacija (pokretanje) lutke zijevalice i paravan	12
7.	Lutka u dječjem vrtiću	14
8.	Pedagoška vrijednost scenske lutke	15
9.	Utjecaj lutke na razvoj djeteta	16
9.1	Zijevalica i poticanje samostalnosti djeteta	16
9.2	Zijevalica i poticanje socijalne kompetencije djeteta	17
9.3	Zijevalica i poticanje govora i komunikacije	17
9.4	Zijevalica i poticanje emocionalnog razvoja	18
9.5	Zijevalica i poticanje dječjeg stvaralaštva	19
10.	Proces izrade lutke zijevalice	20
10.1	Skica, pribor i materijal	20
10.2	Izrada osnove za usta lutke	21
10.3	Izrada, krojenje i šivanje glave i čeljusti	23
10.4	Krojenje, šivanje i spajanje detalja	24
10.5	Konačni izgled lutke	26
11.	Zaključak	27

SAŽETAK

Lutka je temelj lutkarstva, glavno sredstvo kojim se lutkar izražava. Sama pomisao na lutku asocira nas na djetinjstvo. U radu s djecom upotrebljavaju se razne vrste lutaka, no ovaj rad temelji se na lutki zijevalici. Kod lutke zijevalice najizraženija su usta, odnosno govor. Zijevalica može prikazati bilo koji životinjski ili ljudski lik, čak i izmišljene likove. Raspon složenosti lutke zijevalice je velik. Zijevalicu možemo dobiti već samim stavljanjem čarape na ruku, kojoj možemo dodati par očiju. Također ju je moguće izraditi i od papira. Globalno poznate zijevalice su *Muppeti*, lutke Jima Hensona, koje potječu iz Amerike. Lutke zijevalice karakteriziraju velika usta, pa tijelo lutke nije toliko važno, no složenije zijevalice imaju i tijelo. U tom slučaju, za animaciju su potrebna najmanje dva animatora. Uz sve navedeno, zijevalica ima ogroman pedagoški potencijal i djeluje na sve aspekte razvoja djeteta. Koristeći se lutkom u radu s djecom u dječjim vrtićima, odgojitelj ostavlja pozitivan trag na djeci. Osim što djeluje na emocionalni i misaoni svijet djece, ona također u njima pokreće kreativnost i maštu. Djeca se pomoću lutaka osamostaljuju, grade samopouzdanje, a u igri s lutkom razvijaju govor i socijaliziraju se. Također, kod djece se potiče stvaralaštvo, a za odgojitelja je važno da djeci pruži poticajnu okolinu. Zijevalica je i više nego pogodna za pozivanje djece na razne aktivnosti kao i za rješavanje problema među njima. O samome odgojitelju ovisi uolikoj će mjeri i na koji način upotrebljavati lutku u svom radu, te kako će je ponuditi djeci. Sama izrada lutke zijevalice zahtjevan je proces. Naposljetku, a prije zaključka, ovaj rad sadrži detaljan prikaz izrade lutke zijevalice i njezino oblikovanje.

Ključne riječi: lutka zijevalica, dijete, razvoj.

SUMMARY

The puppet is the foundation of puppetry, the main asset by which the puppeteer expresses himself. The very thought of a puppet reminds us of childhood. Various types of puppets are used in working with children, but this work is based on a yawning puppet. The most pronounced characteristic of a yawning puppet is its mouth, relatively, speech. The yawning puppet can portray any animal or human character, even fictional characters. The range of complexity of the yawning puppet is large. We can get a yawning puppet by putting a sock on our hand, to which we can add a pair of eyes. The yawn can also be made of paper. Globally known, yawning puppets are the Muppets, Jim Henson's dolls that came from America. Yawning puppets are characterized by their large mouths, so the doll's body is not so important, but more complex yawning puppets also have a body. In that case, at least two animators are needed for the animation. In addition to all the above, the yawning puppet has a huge pedagogical potential and affects all aspects of child's development. By using a puppet working with children in kindergartens, the educator leaves a positive mark on the children. In addition, except acting on the emotional and mental world of children, it also stimulates creativity and imagination in them. With the help of puppets, children become independent, build self-confidence, develop speech, and socialize by playing with them. Also, children's creativity is encouraged, and it is important for the educator to provide children with a stimulating environment. The yawning puppet is more than suitable for inviting children to various activities, as well as for solving problems among children. It depends on the educator himself to what extent and in what way he will use the doll in his work, and how he will offer it to the children. Finally, and before concluding, this work contains a detailed presentation of the making of a yawning doll and its design.

Key words: yawning puppet, child, development.

1. UVOD

Prisjećajući se svog djetinjstva i igračaka s kojima smo se igrali, velika je vjerojatnost da ćemo se najprije sjetiti lutke. Igračka koja nam je bila najbolji prijatelj, koja nam je pružala utjehu u teškim situacijama, bez koje nismo mogli zaspati, bila je upravo lutka.

Lutka je osnovno izražajno sredstvo u lutkarstvu, pokretljiva figura namijenjena izvedbi na pozornici. Ona je sastavni dio odrastanja gotovo svakog djeteta, a u radu s djecom rane i predškolske dobi, ima značajnu ulogu. Lutka osnažuje emocionalni razvoj djece i pokreće njihovu maštu, kreativnost i stvaralaštvo. Zahvaljujući igri s lutkom, djeca razvijaju socijalne kompetencije, uspostavljaju neverbalnu i verbalnu komunikaciju, a ujedno zadovoljavaju svoje potrebe za zabavom, pripadanjem i slobodom i stvaraju pozitivnu sliku o sebi.

Mogućnosti korištenja lutke u radu s predškolskom djecom mnogobrojne su. Najizražajnije sredstvo lutke zijevalice je govor, koji nosi najveću poruku i samim time ona doprinosi razvoju verbalne komunikacije kod djece. Djeca često imaju problem u izražavanju riječima, jer ne znaju kako bi se izrazila, a lutka im uvelike može u tome pomoći. Preko lutke zijevalice, djeca se potiču na govor i igru te oslobađaju straha. Lutka zijevalica pomaže djeci da izraze svoje mišljenje, osjećaje i ono što ih muči, jer ne pričaju sama djeca, već njihove misli lutka izražava umjesto njih.

U teorijskom dijelu ovog rada nastoji se pobliže opisati lutka zijevalica, kao i odnosi između lutke, odgojitelja i djece. Želi se također ukazati na važnost primjene lutke u ranom i predškolskom razdoblju i na to kako ona utječe na sva područja djetetova razdoblja. S druge strane, praktični je dio temeljen na samoj izradi ručne lutke zijevalice i opisu istog procesa. Koristeći se neoblikovanim materijalima poput kartona, tkanine i sintetičkog punjenja, izradila sam vlastitu lutku zijevalicu.

2. O LUTKARSTVU

„Lutkarstvo je umjetnost lutke i umjetnost lutkara, ono je ujedno djetetu prvi prozor u svijet scenske umjetnosti od najranijeg djetinjstva, ali pritom ne isključuje drugu publiku“ (Županić Benić, 2019, str. 9). Lutkarstvo je scenska umjetnost znatno slična glumačkom kazalištu, samo što je u lutkarstvu prisutna lutka: važan posrednik između glumca i publike. Ono se može nazvati sintezom umjetnosti, jer objedinjuje likovni, dramski, glazbeni, plesni i književni izraz i nudi brojne mogućnosti kreativnog izražavanja namijenjenog djeci i odraslima (Županić Benić, 2009).

Prema Pokrivki (1978) svaka pojedina grana scenske umjetnosti, kao što je drama, balet, pantomima ili lutkarstvo, ima svoje izražajne mogućnosti, odnosno svoje područje djelovanja. Upravo je lutkarstvo grana najpogodnija za prikazivanje bajki, fantastije i čudesnih prizora, stoga je kazalište lutaka toliko blisko djeci. Bit samog lutkarstva je u neobično lijepom oživljavanju neživog predmeta preko glumca – lutkara.

2.1 *Tradicionalno i suvremeno kazalište lutaka*

Lutkarstvo se u svojoj formi prvobitno pojavilo na pragu razvoja svjetskih kultura, još u najstarijim civilizacijama. Posebno je važan Daleki istok, gdje je lutkarsko kazalište pronašlo uvjete za neometan razvitak, usporedno s kazalištem živih glumaca. Lutke, kao gotov proizvod istočne kulture, u Europu su stigle kao zanimljiva i egzotična novost, a ponekad su konkurirale i živom kazalištu. Prvobitno su se pojavile u Indiji, proširivši se u Kinu, Japan i Javu - s jedne strane, a s druge, preko Egipta u staru Grčku. Iz Grčke su prenesene sve do Rima, zahvaljujući kojem su se proširile i po cijeloj Europi. Lutke su imale veliku ulogu u buđenju narodne svijesti, očuvanju jezika i širenju kulture, stoljećima su bile na strani naroda, smijehom i podsmjehom borile su se za pravdu i potlačene (Pokrivka, 1978).

S vremenom su se u lutkarstvo polako unosili simbolizam i stilizacija, uz elemente ekspresionizma i apstrakcije. Lutkarska se predstava počinje sastojati od svakakvih sadržaja i tema, a lutkarsko kazalište počinje se znatno razlikovati od živog kazališta, jer lutka više ne predstavlja kopiju nekog lika, već njegov vjeran simbol (Pokrivka, 1978). U suvremenom se dobu lutke javljaju i na televiziji i filmu, što pokazuje koliku je širinu doseglo lutkarstvo kao medij. U okviru filmske umjetnosti, razvila se i kategorija animiranog filma zvana lutkarski film (Županić Benić, 2009).

3. POJAM LUTKE

Županić Benić (2009) lutku opisuje kao mnogoznačan pojam koji podrazumijeva bilo koju figuru namijenjenu dječjoj igri - modnu lutku, scensku lutku, porculansku ili plastičnu lutku i slično. Glumac – lutkar manipulira mehanizmom po kojem je karakteristična i oživljava ju. Pokretom, lutka dobiva smisao i narav svojstvenu samo njoj, što dokazuje njezinu posebnost, po kojoj je ona puno više od samog predmeta (Županić Benić, 2009). Lutke djeci ne predstavljaju samo partnere u igri, već i nerazmjerne pokrete i likove pomoću kojih ona analiziraju pojave koje im pomažu u lakšem shvaćanju svijeta oko sebe (Mrkšić 2006).

Mrkšić (2006) tvrdi da lutka kao predmet nema ništa individualno, zbog toga što egzistira samo u odnosu s nekim drugim. „Kao što je sašivena od nekoliko krpica, savijena od nekoliko papira, skucana od nekoliko daščica, tako je i satkana od nekoliko osobina koje treba predstavljati ili pomoću kojih treba nešto predstavljati ili koje pak treba oponašati“ (Mrkšić, 2006, str. 11). lutka može biti bilo koji predmet, odnosno materijal, ne mora posjedovati vizualna obilježja karaktera da bi isti prikazala, a život i autentičnost daje joj animator, koji njezin karakter dočarava animacijom i imaginacijom (Županić Benić, 2019).

Pokrivka (1978) svijet lutaka opisuje kao svijet poezije, humora, satire, fantastike, koji ne prepoznaje granice između ljudi, životinja, predmeta i biljaka. U svijetu načinjenom od fantazije, lutke mogu učiniti brojne radnje koje su u stvarnom svijetu neizvedive. One imaju sposobnost letenja, nestajanja, smanjivanja, lutke-životinje imaju i sposobnost govora ljudskim glasom, predmeti mogu „misliti“ i „osjećati“, cvijeće raste, dok drveće pleše. S obzirom na to da djeca lako stječu prijatelje u lutkama-igračkama, isto će tako njihovu pažnju lako zaokupiti i lutke-glumci – žive lutke. Igre lutkama, njihovi pokreti i riječi privlače pozornost djece pružajući im svijet mašte i fantazije. Djecu postepeno, prema uzrastu, uvodimo u svijet lutaka raznih tehnika (Nikolin i suradnici, 1966).

Svaka lutka ima svoj način (mogućnost) pokretanja. Dijete može prepoznati pokrete (dječak koji trči, djevojčica koja pleše, lisica koja se prikrada i slično) i usporediti ga sa svojim dosadašnjim znanjem i tako obogatiti svoje iskustvo. lutka ima i vlastiti glas, artikulirani i neartikulirani, a njezinim govorom, djeca će postupno obogatiti svoj rječnik (Majaron, 2004).

3.1 *Lutkar*

Prema Županić Benić (2019), lutkar je osoba koja lutki daje život, on je umjetnik koji je sposoban zaokupiti pažnju publike. „Lutkar je između ostalog i glumac, ali onaj čije tijelo nije u službi prenošenja poruke već u službi lutke, koji omogućuje tom objektu, figuri da zaživi na pozornici“ (Županić Benić, 2019, str. 24). Bez lutkara, lutka je prazna forma, živom biću se približava samo izgledom, a u njegovim rukama dobiva svoj scenski život (Pokrivka, 1978). Između lutke i lutkara bitna je magija. Oživljujući je, lutkar ulazi u karakter, a lutka postaje dio njegove unutarnje ljepote (Melfi Svetko, 2015). Važno je da se lutkar poistovjeti s lutkom, samo uvjerenje da je njegov premet živ mu može omogućiti da izvedbu učini umjetničkim djelom (Nikolin i suradnici, 1966).

3.2 *Vrste lutaka*

Županić Benić (2009) lutke dijeli prema načinu pokretanja (rukom, štapom ili koncima), odnosno na ručne lutke (zijevalica i ginjol), lutke na štapu (javajke, velike lutke i lutke za kazalište sjena) i lutke na koncima (marionete). Prema poziciji s koje se animiraju, razlikujemo lutke koje se animiraju odozdo (ručne lutke, štapne lutke) i one koje se animiraju odozgo (marionete na žici i marionete na koncima) (Županić Benić, 2009).

4. LUTKA ZIJEVALICA

Županić Benić (2009) zijevalicu definira kao lutku koja se animira i navlači na ruku poput ginjol lutke, no razlika je u tome što usta zijevalice otvaraju i zatvaraju lutkarove ruke. Uz životinjske likove, zijevalicom možemo prikazati i različita izmišljena bića, a kod imitacije čovjeka, zijevalica može uvelike izraziti i facijalnu ekspresiju, što od lutke stvara grotesknu karikaturu (Županić Benić, 2009). Prema Varl (2001), lutka zijevalica nastala je s namjerom što karikiranijeg oponašanja čovjeka. Za vrlo uvjerljivo pomicanje čeljusti potreban nam je dlan, koji pomicanjem palca u smjeru ostalih četiriju prstiju podsjeća na pomicanje čeljusti. Naglašeno pomicanje čeljusti lutke zijevalice podsjeća na otvaranje i zatvaranje usta kod čovjeka ili pak, njuške kod životinjskih likova. Način na koji se njuška ili usta pokreću ističe karakter lutke, stoga animiranje mora biti vrlo promišljeno, kako bi se izbjegla banalnost i površnost (Varl, 2001).

Lutka zijevalica „upotrebljava se kad je kod karaktera najizraženiji govor ili kad govor (riječ, pjesma) nosi najveću poruku“ (Županić Benić, 2019, str. 47). S obzirom na to da životinje imaju izraženu njušku (i u stvarnosti i u pričama), gotovo se uvijek izražavaju ustima. Njima iskazuju različite emocije poput ljubavi, mržnje i drugih osjećaja, jer nemaju ruke kojima bi se mogle izraziti. Djeci su životinje jako bliske, vole ih crtati, gledati animirane filmove, slušati priče i basne, vole glumiti životinje, njihovo glasanje i kretanje, a s njima dijele i svoje osjećaje. Iz tog razloga, zijevalice su odlične lutke za tu namjenu (Županić Benić, 2019).

Varl (2001) kaže da lutku zijevalicu dobivamo već kad na ruku stavimo rukavicu s jednim prstom (rukavica s palcem). „Ruku s navučenom rukavicom položimo tako da je dio s četiri prsta gore, a palac dolje“ (Varl, 2001, str. 6). Takav položaj dlana predstavlja glavu lutke, s ustima koja se zatvaraju i otvaraju. Dodajući lutki razne dodatke poput očiju, ušiju, njuškice ili kose, lutku-rukavicu jednostavno i brzo možemo preobraziti u razne životinje ili likove. Tako se naprimjer, ako želimo napraviti smiješnu karikaturu, kao oči mogu prišiti dvije drvene kuglice koje obojimo u bijelo, a u sredinu dodamo crnu točkicu. Ukoliko su oči labavo prišivene za glavu, utoliko će se one klatiti lijevo – desno, što će lutki dati posebnu privlačnost (Varl, 2001).

Prema Županić Benić (2009), ova vrsta lutaka ima širok raspon složenosti, koji polazi od vrlo jednostavnih zijevalica napravljenih od čarape s našivenim gumbićima koji simboliziraju oči, sve do veoma složenih lutaka, poput lutaka američkog lutkara Jima Hensona, koje su namijenjene za filmsku i televizijsku produkciju. Vrlo jednostavnu lutku zijevalicu

možemo napraviti od dva jednaka dijela tkanine. Ovisno o tome koji lik želimo izraditi, za osnovu se izrežu dva okruglo obrezana pravokutnika s jedne strane. Stranice koje su duže sašijemo do okruglog dijela, a između stavimo jajoliki oblik druge tkanine, najčešće tamnocrvene boje, koji predstavlja usta. Ako želimo izraditi životinju koja ima kljun, za osnovu se režu dva istostranična trokuta. Na obje strane zalijepimo čvršći komad platna, tako da ostavimo maleni razmak između oba komada, a unutra stavimo pjenastu gumu kako bismo dobili željenu debljinu. Glava i trup mogu se oblikovati kombinacijom različitih materijala (Varl, 2001).

Slika 1.

Lutke zijevalice načinjene od čarapa

(Izvor: <https://novosti.hr/u-subotu-radionica-cudnovata-bica-iz-bosuta/>, 9. 4. 2022.)

Slika 2.

Lutka zijevalica

(Izvor: <http://www.idadidacta.hr/lutka-zijevalica-baka-2067>, 9. 4. 2022.)

4.1 Muppeti

Globalno poznati predstavnici takve vrsta lutaka su *muppeti*, karakteri s velikim izraženim očima i širokim ustima. Riječ *muppet* (fon. 'mapet') nastala je od engleskih riječi *marionette* i *puppet*. Taj je pojam također izmislio Jim Henson, jer mu je djelovao zvučno. *Muppeti* su prepoznatljivi po različitim karakteristikama (širokim ustima i velikim očima) i autentičnom dizajnu. Čine ih razni ljudski karakteri, antropomorfne i stvarne životinje, roboti, izvanzemaljci, bića iz mitologije i ostala izmišljena stvorenja. Njihova prva pojava seže još iz sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a dječja su srca osvojili pojavivši se u televizijskim emisijama *The Muppet Show* i *Sesame Street*. Od *muppeta* se, kao najpoznatiji, ističu žabac Kermit, svinja Miss Piggy i Gonzo (Županić Benić, 2009).

Prva *muppet* lutka bio je upravo žabac Kermit (slika 3), izrađen od starog zelenog kaputa bačenog u smeće, koji je pripadao Hensonovoj majci i dvije ping-pong loptice koje su predstavljale oči (Županić Benić, 2009). Najprije se pojavio u Hensonovoj emisiji *Sam i prijatelji*, nakon čega stječe slavu u *Ulici Sezam*. Izvorno ga je animirao sam Jim Henson, a kroz njega, gledajući žapca koji se bori sa svojom zelenom bojom, no na kraju prihvaća samog sebe - djeca uče o samoprihvatanju ¹. Kermit, izgledom i izradom jednostavna lutka, dosegao je veliku popularnost i kao jedna od zvijezda, našao se u Ulici slavnih u Hollywoodu.

¹ (<https://americanhistory.si.edu/blog/meet-muppets>, pristupano: 4. 4. 2022.)

Zahvaljujući filmu i televiziji, kao novim medijima, ove su lutke dosegle veliku svjetsku slavu, a popularne su i do danas (Županić Benić, 2009).

Slika 3.

Kermit

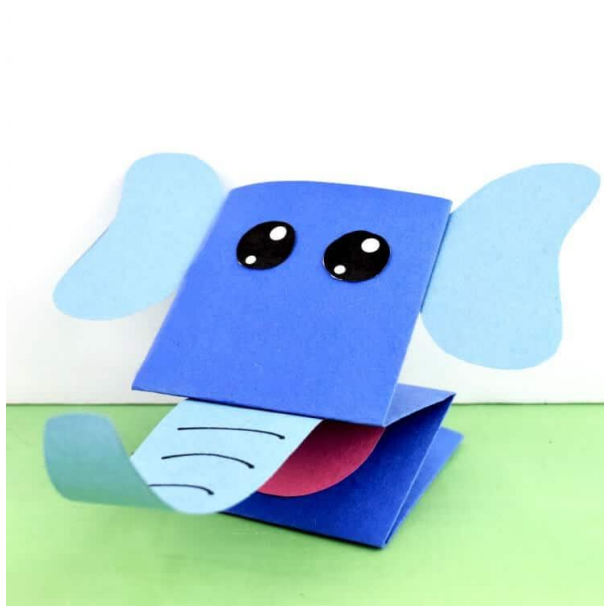
(Izvor: <https://americanhistory.si.edu/blog/meet-muppets>, 4. 4. 2022.)

4.2 Papirnate lutke zijevalice

Lambevskaja (2006) daje zanimljive primjere papirnatih lutaka zijevalica načinjenih od kolaž-papira i kartonskih kutija. Savijanjem papirnatih trake u pravilnu „harmoniku“, gornji dio može poslužiti kao glava, a donji kao tijelo, dok je sredina namijenjena ustima. Cik – cak trakom mogu se načiniti sve životinje koje gmižu i pužu, a nadogradnjom raznih elemenata poput očiju, ušiju, obrva, rogova; mogu se izraditi razni likovi i životinje. Osnova za usta u obliku piramide može poslužiti za izradu ptica, dok je polustožac, koji može najviše ziniti, prikladan za izradu kreštavih, brbljavih bića. Pomoću kutija, dodajući im razne detalje, može se načiniti zijevalica koja predstavlja neku životinju s velikom glavom i ustima (krava, lav, krokodil) (Lambevskaja, 2006).

Slika 3.

Papirnata zijevalica

(Izvor: <https://rufflesandrainboots.com/printable-elephant-paper-puppet/>, 9. 4. 2022.)

5. ANATOMIJA LUTKE ZIJEVALICE

Lutka zijevalica sastoji se od glave, koju osobito karakteriziraju izražena usta s mogućnošću otvaranja i zatvaranja i tijelo s rukama i nogama koje se mogu micati (Županić Benić, 2019).

5.1 *Glava*

Glava zijevalice konstruira se tako da je sve podređeno ustima, koja su najistaknutiji dio lica. Usta su napravljena tako da se mogu otvarati i zatvarati, a time se ujedno dobiva dojam da lutka može uistinu govoriti. Lutka zijevalica ustima može nešto ugristi, „progutati“, žvakati, isplaziti jezik, usta se mogu micati lijevo – desno, ovisno o načinu na koji je konstruirana. Oči na lutki se također mogu pomicati. Lutka može gledati u različitim smjerovima (gore – dolje, lijevo – desno), može otvoriti i zatvoriti kapke. Kad se uplaši, oči joj čak mogu iskočiti van pomoću opruga. Poseban efekt na lutki zijevalici može činiti i kosa. Ovisno o karakteru, lutka može imati uvijenu kosu ili neku posebnu frizuru koja naglašava njezin karakter. Kakav će dojam lutka ostaviti svojom kreacijom, najviše ovisi o kreatoru i njegovoj maštovitost (Županić Benić, 2019).

Glava zijevalice može se izraditi vrlo jednostavno, pomoću dva jednaka dijela tkanine koja se spoje, tako da su usta ušivena. Glavu pomičemo cijelim dlanom, a udovi se istovremeno automatski gibaju uz trup. Na osnovi od kartona ili šperploče gradi se lice, čelo, zatiljak i tjeme. Oblik glave konstruiramo ovisno o tome treba li glava lutke biti široka, uska, nasmijana ili imati šiljastu njušku. Na glavu se mogu prišiti ili zalijepiti razni detalji - poput očiju načinjenih od tkanine; ušiju; brkova ili pak, rogova - koji određuju tip lutke (Varl, 2001).

5.2 *Tijelo*

Tijelo lutke zijevalice najčešće je trodimenzionalno. Kod takve vrste lutaka tijelo je manje važno, jer se u prvome planu nalazi glava. Kad djeca animiraju zijevalicu, ona se velikim dijelom sastoji samo od glave, a tkanina koja predstavlja vrat produžena je i skriva ruku do lakta. Tijelo se može izraditi i na način da samostalno stoji, dok lutkar – animator jednom rukom pokreće glavu, a drugom animira jednu lutkinu ruku. Na takvoj se zijevalici ruka može pokretati u ramenom zglobu, laktu ili članku, a pokreće ju animator - rukom ili vodicama (poput štapnih lutaka). Noge i ruke na zijevalici također mogu biti pomične. Za animiranje takve lutke potrebna su dva animatora – jedan od njih pokreće ruke i glavu, dok drugi animira noge. S obzirom na to da su udovi pokretni u svim zglobovima, animatori moraju biti dobro usklađeni u

zajedničkom pokretanju lutke. Ruka animatora otvara i zatvara lutkina usta, čiji pokret publika doživljava kao govor. Zbog toga, lutka mora dobro pristajati lutkarovoj ruci (Županić Benić, 2019).

Tijelo lutke zijevalice može se najjednostavnije načiniti od dva jednaka dijela, zalijepljena po debljini bočnog ruba. Kada želimo napraviti lutku koja predstavlja ljudski lik, na prednjem dijelu trupa naprave se dva jajolika otvora za ruke. Ruke se načine od tkanine, a na njih se prišiju dlanovi. Važno je da lutkina ruka bude duga, tako da si lutka može dodirnuti čelo. Kada želimo izraditi lutku koja predstavlja životinju, otvori za šape rade se na isti način kao i kod lutke koja predstavlja čovjeka, samo što se na stražnjem dijelu mora dodati otvor za rep (Varl, 2001).

6. ANIMACIJA (POKRETANJE) LUTKE ZIJEVALICE I PARAVAN

Bit lutkarske animacije je u samoj riječi „anima“ (lat. duša). „Animirati lutku znači *udahnuti joj dušu*, oživjeti je. Pokret je najvažniji scenski element koji oživljava neživu materiju“ (Pokrivka, 1978, str. 15), a lutkarska animacija neophodna je za postizanje pravog umjetničkog lutkarskog izraza. Animacija lutke mora biti povezana s karakterom same lutke i trenutnim zbivanjem na sceni, dok geste i pokreti moraju biti usklađeni u harmoničnu stilsku cjelinu (Pokrivka, 1978).

Lutku zijevalicu dvjema rukama pokreće lutkar. Jednu ruku stavlja u glavu lutke i njome otvara i zatvara lutkina usta, a ponekad pokreće i oči. Druga ruka služi mu za animiranje lutkinog tijela, koje je pokretljivo i ekspresivno. Kada je lutka sastavljena tako da omogućuje složenije pokrete poput hodanja i hvatanja rukama, najčešće je animiraju dva animatora. Jedan od njih animira glavu, dok je drugi zadužen za pokretanje tijela. Kad su u pitanju složenije lutke, namijenjene za lutkarske filmove, jednog lika (karakter) pokreće nekoliko animatora, a lutkar koji pokreće usta, najčešće daje glas istom liku. „Raspon glasa i glasovne mogućnosti glumca-lutkara ili čovjeka koji igra s lutkom moraju biti veće od glumca u živom kazalištu, jer lutkar mora ne samo govoriti tj. izricati neke misli, osjećaje, rečenice, nego to mora činiti na određen karakterističan način, on mora glasovno karakterizirati svoju lutku“ (Mrkšić, 2006, str. 18). Tom prilikom lutkar nije vidljiv, već sakriven ispod stola ili animira van kadra (*camera frame*), koristeći ju kao pozornicu. Obično lutkar drži lutku ispred tijela ili iznad glave, jednom rukom pokrećući glavu, a drugom ruke i noge. Ruke je moguće animirati i posebnim kontrolnim žicama ili tako da animator na svoje ruke, poput rukavice, natakne lutkine ruke (Županić Benić, 2019).

Varl (2001) objašnjava da pokretanje usta lutke i mimiku lica može prouzrokovati poseban patent ugrađen u lutkin trup. Lutki se dodaje vodilica zvana pištolj, pomoću koje je držimo i pomičemo joj usta. Takve lutke obično imaju glave pune pjenaste gume ili stiropora, a mogu biti i drvene, s gibljivom donjom čeljusti. Na donji dio čeljusti pričvrsti se čelična žica, koju vodimo do drške za ruke uz vodilicu glave. Na tom mjestu pričvrstimo je za pločicu koja je pričvršćena na osnovnu vodilicu glave s gibljivim zglobovom. Kad pločicu prstima gurnemo prema dolje, usta se otvore, a kad je spustimo, zatvore se.

Otkad je tehnologija napredovala i razvila se, animatori koji izrađuju lutke za televiziju i film pronašli su brojne načine za pokretanje lutaka rabeći suvremenu tehnologiju. Zato su lutke danas „kreativna mješavina tehnologije“, čiji raspon seže od tradicionalnog

manipulativnog animiranja do programiranih, navođenih pokreta lutaka, dovedenih do savršenstva (Županić Benić, 2019).

U kazalištu lutaka, lutkara prikriva paravan, kojim se u djece - gledatelja budi znatiželja. Lutkaru paravan služi kao štit pomoću kojeg stvara privid da ga nema na sceni (Rudman, 2018, prema Mrduljaš, 1988). Kod animacije najjednostavnijih zijevalica, koje se animiraju odozdo - poput ginjola, dovoljan je paravan animatorove visine. Prilikom korištenja složenijih lutaka zijevalica, koje animiraju dva ili više animatora, animatori ih pokreću na povišenoj pozornici - poput stola, a kako bi lutka bila istaknuta, animatori su obučeni u tamnu odjeću (Županić Benić, 2019).

7. LUTKA U DJEČJEM VRTIĆU

Mnogobrojna iskustva primjene lutke u dječjem vrtiću dokaz su da ona potiče senzibilizaciju i cjelokupni razvoj djeteta. Dijete će lakše prihvatiti „stav“ lutke, jer ona je autoritet koji je odabralo samo dijete i na taj način postaje posrednik između djeteta i njegove sredine. Igra s lutkom igra je temeljena na prihvaćanju simbola, a u sebi skriva brojne mogućnosti. Igrajući se lutkom, dijete sebe vidi kao jedinstveno biće. Ona mu pruža mogućnost doživljaja svega što može naći u svojoj unutrašnjosti, a što je temelj za razvoj osjećaja vlastitog identiteta (Ivon, 2013).

Županić Benić (2019) navodi da će odgojitelj implementirati lutku u svoj rad ovisno o njegovu zanimanju za pojedinu umjetnost. Oni koji imaju interes za likovno izražavanje poticati će djecu na izradu lutaka s kojima će kasnije glumiti, dok će odgojitelji koji vole scenske oblike izražavanja lutku upotrijebiti kao svog pomoćnika i pomoću nje djecu uključivati u komunikaciju. Ako u grupi postoji samo jedna lutka, ona je odgojiteljev pomagač. Ta je lutka samo njegova i pojavljuje se samo kad on to želi ili kad je djeca požele vidjeti kao svog prijatelja. Vrlo je važno da ta lutka ne bude s ostalim igračkama, već na posebnom mjestu kako ne bi izgubila svoju važnost. Ponekad će djeca željeti pobliže vidjeti i dodirnuti lutku, što im se može dozvoliti tako da joj se približe i dobro je pogledaju. Tako djeca poštuju lutku i njezin svijet u kojem živi izvan grupe.

Bastašić (1990) ističe da je lutka izričito pogodan medij za grupni rad s djecom. Već u dobi od 3 godine, djeca se mogu koristiti lutkama u igri, stvarajući male jednočinke, a istodobno primjenjujući dramske efekte, različitu mimiku, promjene u glasu i jednostavne trikove. Dovoljan poticaj djeci je kutić s lutkama i malenom pozornicom. U predstavi neće sudjelovati samo djeca koja animiraju lutke, već i djeca - gledatelji, a igra će biti prožeta radošću.

Scenska lutka u dječjem vrtiću svojom istančanom i originalnom stimulacijom u djeci izaziva uzbuđenost, ushit i razigranost. „Pokreće njegov misaoni, fantazijski, i emocionalni svijet i omogućuje da dijete riječima izražava svoj sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj svijeta“ (Pokrivka, 1978, str. 21). Scenska lutka u rukama predškolskog djeteta pruža participaciju u imaginarnom svijetu koji sam stvara u igri. Javlja se kao duplikat, odnosno zamjena za živa bića, kojima dijete manipulira onako kako ono to u igri želi, a kako to najčešće ne može u stvarnosti (Pokrivka, 1978).

8. PEDAGOŠKA VRIJEDNOST SCENSKE LUTKE

Scenska lutka u dječjem vrtiću dijete dovodi do stanja razigranosti, uzbuđenosti i ushita. Za lutku namijenjenu dječjoj igri, važno je da bude jednostavna za animaciju, da ne bude preteška ni prevelika. U rukama predškolskog djeteta, scenska lutka svojim sugestivnim oživljavanjem djetetu nudi sudjelovanje u zamišljenom svijetu koji je samo stvorilo u igri. Igre scenskim lutkama najčešće su organizirane kao slobodne aktivnosti manje ili veće skupine djece, dok se stvaralačke igre organiziraju rjeđe. (Glibo, 2000).

Igra scenskom lutkom simbolična je igra u kojoj dijete prenosi svoje iskustvo, spoznajno ili emotivno, na zamišljeni plan. Budući da se igrom mijenja realnost, dijete može vlastito iskustvo prerađivati, kombinirati, obnavljati, transformirati. „Najčešće prisvaja one segmente realnosti u kojima ne može neposredno sudjelovati. Prema tome, igra nije čista imitacija djetetova iskustva, već oblik djetetove interpretacije stvarnosti. Ona je stvaralačka aktivnost“ (Pokrivka, 1978, str. 23). Igre scenskim lutkama su i govorne igre, jer se dijete u njima služi jezičnim simbolima, kao sredstvom izražavanja misli i osjećaja na kreativan način. Djeci mlađe predškolske dobi scenska lutka služi kao vanjski oslonac, odnosno potpora u igri. U ovoj je dobi izrazito naglašena motorička komponenta, jer dijete je sretno već samim time što ima lutku u ruci i što može istraživati: lupati njome, prevrtati je, opipavati, rastezati i slično. S obzirom na to da je govor u ovoj dobi nejasan, da bi se izrazila, djeca se koriste cijelim tijelom, gestom i mimikom. Kod djece starije predškolske dobi lutka postaje sve više namijenjena stvaralačkom izrazu. U igri lutkom govor postaje složeniji, a pokreti lutke logički su osmišljeni (Pokrivka, 1978).

Županić Benić (2019) tvrdi da se uvođenjem lutke koja se otkriva u dječjem svijetu i svojom privlačnom osobnošću poziva djecu na igru, može stvoriti motivirajuća atmosfera, u kojoj će djeca učiti s radošću. U takvom je okružju dijete stimulirano tako da mnoštvo dostupnih materijala i raznih poticaja na njega djeluje pozitivno i potiče njegovo stvaralaštvo. Gotovo se svaki predmet može animirati i dobiti novo metaforičko značenje. Djeca jedva čekaju vidjeti svoje lutke i njima se igrati. Brojna iskustva pokazala su da lutka u radu s djecom predškolske dobi vodi boljim odnosima i boljoj atmosferi u grupi. Djeca su opuštenija, lakše komuniciraju međusobno i s odgojiteljem, koji postaje njihov prijatelj i stječe njihovo povjerenje. Lutke mogu biti uključene u svakodnevni život predškolske djece na brojne načine, kao veza za dnevnu rutinu ili za pojedinu djecu, kao emocionalno utočište (Korošec, 2018).

9. UTJECAJ LUTKE NA RAZVOJ DJETETA

Od samih početaka, kad dijete otkiva svoje okruženje igrajući se, lutka ima aktivnu ulogu u njegovoj igri, omogućujući mu pravilan razvoj. lutka u djeci potiče misaoni, osjećajni i svijet mašte, a kroz igru lutkom djeca izražavaju svoj intimni doživljaj svijeta (Županić Benić, 2019). Mnogobrojna iskustva primjene lutke u ranom i predškolskom odgoju, govori Ivon (2010), dokazuju da lutka obogaćuje i potiče senzibilizaciju cjelokupnog razvoja djeteta. Djeca koja imaju priliku igrati se lutkama, vrlo lako nauče sebe gledati kao jedinstvena bića, a što pridonosi stjecanju samopouzdanja i važnosti. Korištenje lutke u odgojno-obrazovnom procesu može pružiti brojne mogućnosti za kreativan pedagoški pristup. Kao vizualni, taktilni i čujni predmet, lutka će potaknuti dječju osjetljivost za poticaje iz okoline i znatno potaknuti verbalnu i neverbalnu komunikaciju s vršnjacima i odgojiteljem.

9.1 *Zijevalica i poticanje samostalnosti djeteta*

Jedno od najvažnijih obilježja humanistički usmjerenog predškolskog kurikulumu je razvoj autonomije, odnosno djetetova sposobnost da odlučuje samo, u okviru svojih sposobnosti i kompetencija. Piaget (1990, prema Ivon, 2010) govori da autonomija oblikuje kontekst moralnog, društvenog i spoznajnog razvoja, a za njezin razvoj odlučujuće je međusobno poštovanje, tolerancija i razumijevanje. Kad dijete vidi da su njegovi osjećaji, njegove misli i njegovi napori poštovani, ono je također spremno poštovati misli i osjećaje druge djece i odraslih u svojoj okolini.

Važno je razvijati i poticati djetetovu samostalnost u dječjem vrtiću, od samostalnosti u odijevanju i hranjenju, sve do određenih odluka o tome kojim će se igračkama dijete igrati, koju aktivnost će odabrati i kako će riješiti određeni problem. Kroz komunikaciju s lutkom, odgojitelj može pomoći u svim tim situacijama. lutka je autoritet koji dijete izabire samo, stoga se može nazvati povjerljivim posrednikom između djeteta i njegove okoline, a pomoći će mu da se samostalno uključi u brojne socijalne i ostale situacije. Osvrtom na mješovite vrtićke grupe, dječja samostalnost potiče se na način da starija predškolska djeca pomažu mlađoj djeci razviti brojne sposobnosti i usvojiti različita znanja. Kao primjer mogu se istaknuti lutkarsko-dramske igre, u kojima starija djeca mogu potaknuti mlađu u odabiru raznih lutaka, a koje će utjecati na produblјivanje i širenje teme igre dramatizacije, kao i na njezino duže trajanje (Ivon, 2013).

9.2 *Zijevalica i poticanje socijalne kompetencije djeteta*

Socijalno ponašanje postiže se uz pomoć spoznajnih vještina u interakciji s drugima, a one se odnose na percepciju, zaključivanje, tumačenje događaja i očekivanja u vezi budućih događaja. Sukladno tome, socijalno kompetentna djeca u ranoj i predškolskoj dobi su, navodi Ivon (2010, str. 45) „ona koja se upuštaju u zadovoljavajuće interakcije i aktivnosti s odraslim osobama i vršnjacima nadograđujući pri tome osobnu socijalnu kompetenciju.“ Samim dolaskom u vrtić, dijete se suočava s nizom novih situacija koje zahtijevaju uporabu emocionalnih, komunikacijskih i socijalnih sposobnosti. U interakciji s vršnjacima i odgojiteljima dijete gradi odnose koji će biti temelj za učenje novih vještina, pomoću kojih će postati sve kompetentnije na području interpersonalnih i intrapersonalnih odnosa (Ivon, 2010).

Istraživanja su pokazala, kako navodi Ivon (2010), da češća upotreba lutke u radu s djecom utječe na pojavnost dječjeg ponašanja, koje je u većoj mjeri prosocijalno. Djeca koja se u svojoj igri koriste lutkama manje su agresivna, pokazuju veću zrelost i odgovornost, a lutka na njih ima terapijski učinak. Lutka također omogućuje bolji kontakt i odnose s okolinom, a kroz nju je djeci lakše izraziti svoje probleme. Zahvaljujući lutki, djeca će lakše sklapati i graditi prijateljstva te svladavati strahove u situacijama koje im nisu poznate. Povjerenje između odgojitelja i djeteta također se povećava zahvaljujući lutki. Osvrtom na konflikte i problemske situacije, djeca pomoću lutke lakše prihvataju sporove kao dio života. Kroz lutkarske igre djeci se može lakše objasniti kako riješiti neki nesporazum i predstaviti kompromis kao sredstvo za razrješavanje međuljudskih odnosa (Ivon, 2013).

9.3 *Zijevalica i poticanje govora i komunikacije*

U razvoju govora, lutke imaju značajnu važnost. „Igre sa scenskim lutkama ogledalo su govornog izraza predškolskog djeteta i istinski pridonose razvoju govora“ (Pokrivka, 1978, str. 30). Kroz igru lutkom, dijete upoznaje različite govorne operacije, slobodno se igra različitim lingvističkim formama, kombinira ih i preobražava. Jezik postaje predmetom igre i dijete počinje polako shvaćati da se jezik ne upotrebljava samo kao sredstvo komunikacije. Povezuje ga s vlastitim osjećanjem jezika i viđenjem svijeta i na taj način, traži nova jezična rješenja. Dijete stvara nove riječi, izmišlja duže monologe i dijaloge, a kroz ritam i melodiju otkriva poetsku dimenziju jezika. Igrajući se lutkom, dijete stvara kraće pjesničke tvorevine, kao rezultat razigranosti i uzbuđenja zbog nekog doživljaja. U igrama dramatizacije dijete pozitivno djeluje na svoj govorni izraz i razvoj jezične kreativnosti (Pokrivka, 1978).

Županić Benić (2019) o lutki govori kao o djetetovom prijatelju kojem se može povjeriti i koji ga neće iznevjeriti. Kroz igru, dijete može progovoriti i izreći ono što se iz nebrojenih razloga ustručava reći pred odraslima. Često djeca doživljavaju odraslu osobu autoritetom, bilo da se radi o roditelju, odgojitelju ili učitelju. U odgojnim situacijama djeca mogu različito reagirati, na primjer prosvjedom, što vrlo loše utječe na atmosferu u cijeloj grupi. Uključivanjem lutke u sam proces, komunikacija može izgledati potpuno drugačije, a dijete se istovremeno potiče na suradnju. Samim pristupom odgojitelja s lutkom, dijete će se odvažiti na razgovor, shvaćajući da postoji lakši način obraćanja ostalim vršnjacima i odgojitelju.

Primjena lutke u radu s djecom s teškoćama u govoru ili sa sramežljivom djecom, ima i više nego pozitivne rezultate. Istraživanja su pokazala da lutka potiče i omogućuje sve međuljudske vrijednosti, a koje su: suradnja; osjećaj sigurnosti, samopoštovanja i uvažavanje drugih. Manje uspješnoj i sramežljivoj djeci lutke pružaju mogućnost sudjelovanja u komunikaciji i spontano uključivanje u razne aktivnosti. Često su djeca s teškoćama najangažiranija u igri lutkom. Ona im pomaže opustiti se i prevladati strahove od postavljanja pitanja, jer usmjeravajući svoju pažnju na lutku, dijete nije ni svjesno da sudjeluje u razgovoru (Korošec, 2013)

9.4 Zijevalica i poticanje emocionalnog razvoja

Lutka može biti iznimno motivirajuća kod obogaćivanja i senzibilizacije emocionalnog stanja djeteta. Ona od djeteta zahtijeva da se prilagodi situaciji u kojoj se sama nalazi i njezinom načinu percepcije. Igrajući se lutkom, razvija se djetetova sposobnost shvaćanja stvari s različitih gledišta, a što vodi toleranciji, emocionalnoj inteligenciji i empatiji (Korošec, 2018).

Djetetov se život razvija od potpune ovisnosti o svojoj majci prema razumijevanju da je treba dijeliti s nekim drugim. Zatim slijedi razdoblje kad kreće u vrtić, gdje upoznaje drugu djecu i odrasle te mora naučiti prihvatiti pravila grupe. Ulazak u novu grupu može rezultirati krizom, koja se obavezno pojavljuje tijekom rasta i sazrijevanja. Bez nje ne bismo mogli pravilno razviti svoju osobnost. Kao djetetov prijatelj, lutka može biti vrlo korisna za prevladavanje frustracije. Dijete joj se može povjeriti, ispričati strahove i konflikte, može si lakše objasniti što se događa oko njega (Korošec, 2018). U igri scenskom lutkom, dijete je sposobno preuzeti neku emociju, a da ona nema intenzitet koji ima u stvarnosti, dakle kontrolirati je. Lutka je vrlo pogodan predmet na koji dijete može prenijeti svoju emotivnu uznemirenost, s njom raspravljati o problemima i analizirati ih (Pokrivka, 1978).

9.5 *Zijevalica i poticanje dječjeg stvaralaštva*

Stvaralaštvo se može definirati kao inovativno, slobodno, smjelo i originalno mišljenje. Ono se sastoji od tri glavna obilježja: intelektualnog obilježja (sposobnost stvaranja ideja), motivacijskog obilježja (volja za radom na idejama) i emocionalnog obilježja (hrabrost da misli drugačije, upornost, spremnost na preuzimanje rizika od podsmjehivanja) (Cropley, 1992, prema Ivon, 2010). Dokazano je da je igra najbolje rješenje za jačanje kreativnosti i imaginacije, jer se kroz nju djeca izražavaju na svoj način, istražuju, isprobavaju, kombiniraju, preobražavaju stvarni svijet koji ih okružuje (Ivon, 2010).

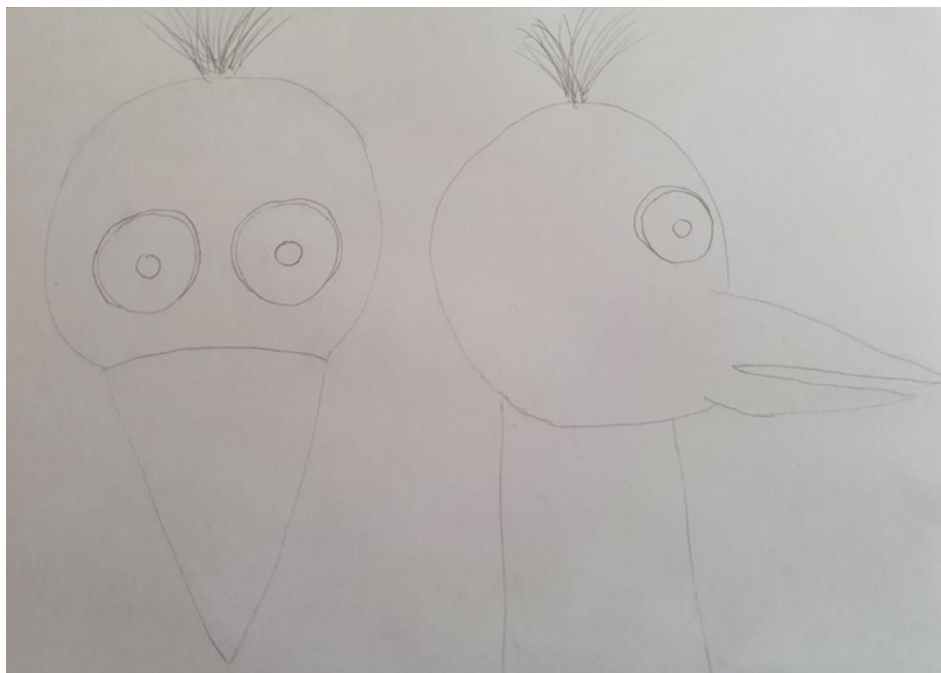
Stvaralački proces djece može se opisati kroz tri faze. Prva je faza upoznavanja djeteta s predmetom (lutkom) - u kojoj istražuje, manipulira njime, gleda od čega se sastoji, kako izgleda, što s njim može činiti i slično. Najčešće promatra, opipava lutku, pritišće je i pokušava je oživjeti. Prva faza traje ovisno o dječjem interesu, dobi i materijalu, a nakon nje slijedi faza ovladavanja uobičajenom upotrebom ili načinom funkcioniranja. Dijete otkriva lutkine mogućnosti - da kroz nju može govoriti, da ona čini što bi ono htjelo, da mu može biti prijatelj. Treća faza reflektira se u oblikovanju novih kombinacija, dopunjavanju, prerađivanju. Lutka, koja sada može biti bilo koji predmet, dobiva ulogu simbola (lika) s kojim dijete razvija govor kroz kazališnu formu. Različitim radnjama u igri lutkom, dijete dolazi do novih ideja i različitih tipova ponašanja, ulazi u neobične maštovite kontekste (Ivon, 2010).

Jednako kao što je za umjetnike važan proces stvaranja, tako je i djeci bitna sama aktivnost crtanja, plesanja ili glume s lutkama, umjetnička aktivnost pruža najveće veselje. Djeca se ne zamaraju produktom, već uživaju u procesu kreacije. Djetetova okolina može uvelike i pozitivno utjecati na njegovu kreativnost, ali isto tako, može gušiti njegov razvoj. Obično je to posljedica neznanja o razvoju djeteta i nepoznavanja mogućnosti djece, kao i želje odraslih da djecu uče kako nešto napraviti. Iz toga je razloga važno osigurati pripremljenu i poticajnu okolinu i pustiti ih da se izražavaju na sebi svojstven način (Županić Benić, 2019).

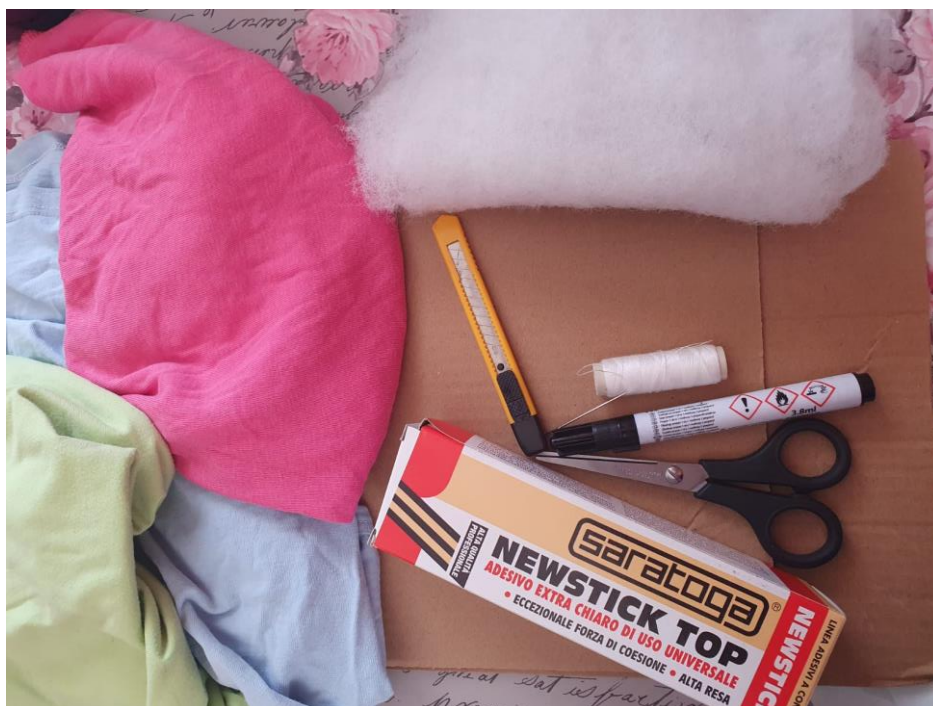
10. PROCES IZRADE LUTKE ZIJEVALICE

10.1 Skica, pribor i materijal

Izradu lutke zijevalice započela sam skiciranjem. Zamišljeni lik nacrtala sam tehnikom olovke te ga prikazala *an face* i iz profila. Odabrala sam lik ptice.

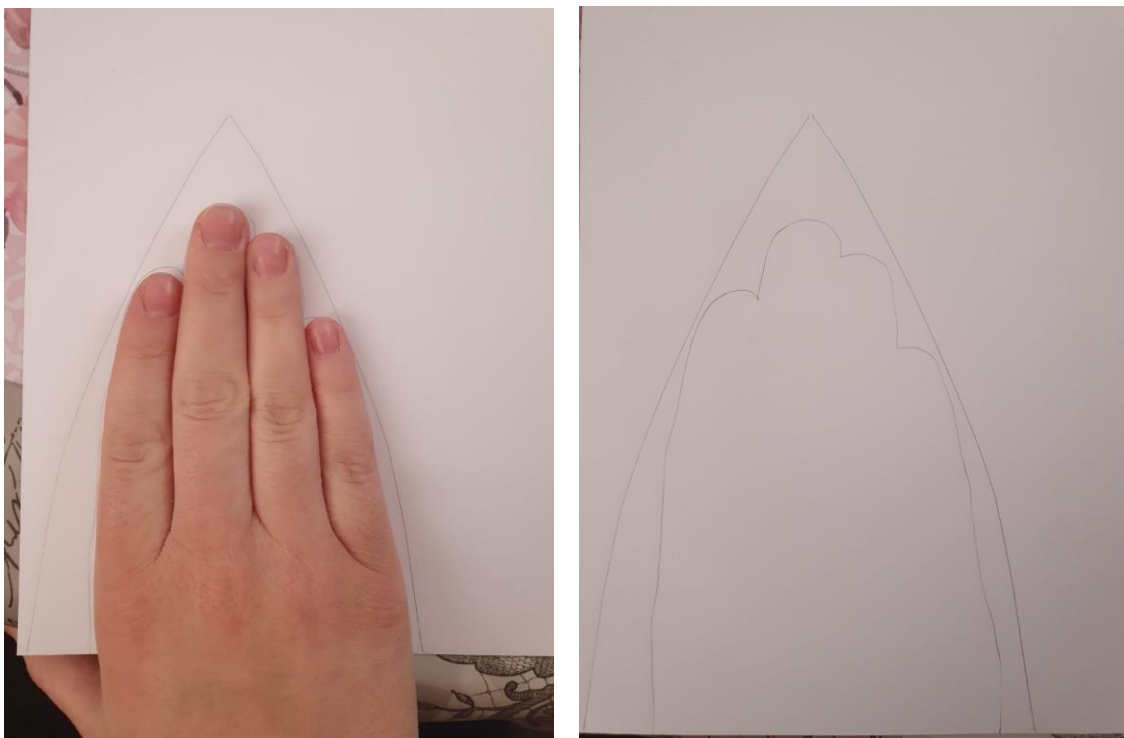

Materijal i pribor kojima sam se koristila prilikom izrade bili su: tkanina u boji, igla, bijeli konac, skalpel, karton, sintetičko punjenje, škare, ljepilo, crni marker i spajalice.

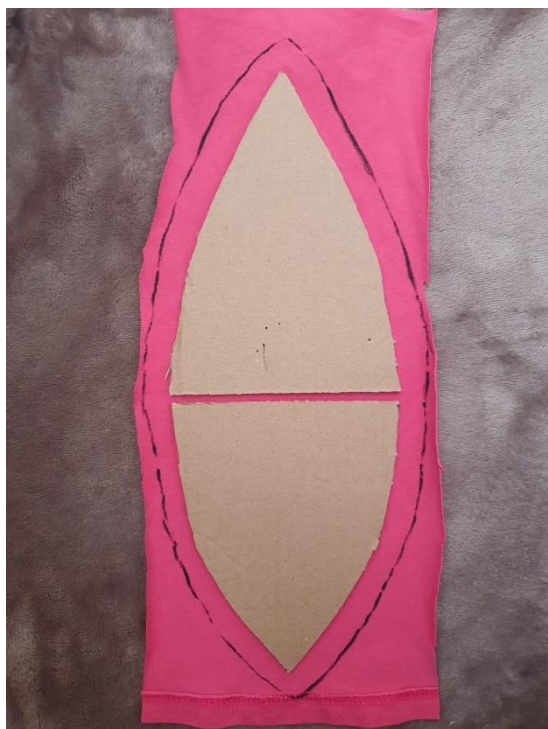

10.2 Izrada osnove za usta lutke

Najprije sam zamislila kako će lutka izgledati kad otvori usta. Prema mjeri ruke napravila sam predložak osnove za gornju čeljust. Dva papira savinula sam po sredini kako bih dobila simetriju, te izrezala kraj i samim sam time odmah dobila i donju čeljust, koju sam kasnije skratila (miš ima kraću donju čeljust).

Nakon toga uslijedio je prijenos kroja na karton. Izrezani karton zalijepila sam na tkaninu ružičaste boje, s obzirom na to da sam željela da takva budu usta. Ostavila sam jedan centimetar razmaka od ruba kartona, a ostatak izrezala. Također, ostavila sam i maleni razmak između gornjeg i donjeg dijela, kako bih mogla savinuti čeljusti. Potom sam čeljusti učvrstila komadom tkanine, koju sam ljepilom zalijepila na karton, a višak tkanine sam izrezala.

Zatim slijedi krojenje rukava. Osnovu sam postavila na tkaninu, te po modelu, ocrkala oblik koji ću izrezati. Tkaninu sam izrezala duplo kako bih odmah dobila dva ista dijela za šivanje. Nakon toga, sašila sam jedan dio rukava za gornju čeljust. Najprije sam spajalicama spojila rukav za čeljust, a zatim sašila iglom i koncem. Na isti sam način sašila donju čeljust za rukav, koji sam skratila prema modelu. Uslijedilo je preokretanje osnove, a dobiveni rukav preokrenula sam poput čarape i tako dobila gotovu osnovu za lutku zijevalicu.

10.3 Izrada, krojenje i šivanje glave i čeljusti

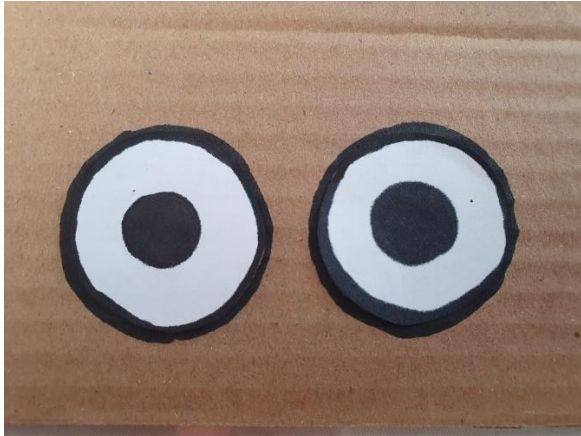
Za izradu glave (lubanje) rabila sam isti kroj kao i za čeljust, samo što sam dodala tri centimetra sa svake strane i po dužini. Kroj sam prenijela na dvostruku tkaninu, a potom izrezala i sašila dijelove. Nakon šivanja, preokrenula sam sašiveni komad. Prema kroju za donju čeljust, izrezala sam za dva centimetra veću tkaninu. Nju sam spajalicama pričvrstila za donju čeljust. Za izradu gornje čeljusti, iz tkanine sam izrezala dva jednaka dijela u obliku trokuta i spojila ih iglom i koncem s gornje strane, a spajalicama na osnovu. Svemu sam dodala i lubanju. Potom sam gornju i donju čeljust i lubanju napunila sintetičkim punjenjem (vatom) i sašila za osnovu.

10.4 Krojenje, šivanje i spajanje detalja

Oči za lutku napravila sam najprije na papiru. Željeni sam oblik nacrtala markerom, izrezala ga i prenijela na karton. Iz kartona sam izrezala dobivene oči i zalijepila ih na komad spužve. Izrezala sam oči iz spužve i na njih zalijepila bijelu tkaninu. Zatim sam izrezala dvije narančaste trakice, koje su mi poslužile za izradu kapaka. Njih sam nalijepila ljepilom, a na kraju sam na glavu nalijepila i same oči, kojima sam dodala rožnicu. Na donji dio usta nalijepila sam ružičastu tkaninu kako bih dobila jezik, a na vrh glave nekoliko plavih pera kako bi ptica dobila realističniji izgled. Rubove usta zaštitila sam trakicama.

10.5 Konačni izgled lutke

Konačni izgled lutke - an face i profil.

11. ZAKLJUČAK

Lutke se danas više ne rabe samo u svrhu predstava. Za dijete je lutka više od igračke. Ona je prije svega njegov prijatelj. Može joj se povjeriti u brojnim situacijama, dijete joj vjeruje. S obzirom na to da je igra s lutkom najvećim dijelom spontana, stvaralačka i kreativna, lutka djeluje na sve aspekte djetetova razvoja. Dječja mašta nema granica, a igra lutkom u djeci pokreće emocionalni i misaoni svijet. Igrajući se njome, dijete ulazi u vlastiti svijet fantazije, stavlja se u brojne situacije koje mu možda u stvarnom životu predstavljaju problem. Uz to što je lutka odlično motivacijsko sredstvo, ona također utječe na razvoj djetetova govora, a pridonosi i socijalizaciji. Sramežljiva i povučena djeca više se oslobađaju i postaju komunikativnija, te češće stupaju u interakciju. Lutka zijevalica ovdje ima veliku ulogu, jer su kod nje najizraženija usta, što joj daje realan dojam. Ona je također odlična za rješavanje problema među djecom.

Pišući ovaj rad shvatila sam koliko je zapravo velika vrijednost lutke zijevalice. Smatram da bi se lutke u ustanovama ranog i predškolskog odgoja trebale primjenjivati u što većoj mjeri, zato što za djecu predstavljaju nenametljiv autoritet, kojem se ona dive i poštuju ga, a pedagoški potencijal koji lutke posjeduju nemjerljiv je. Za odgojitelja je važno da u svom radu često upotrebljava lutku, jer ona djeci podiže samopouzdanje te je na njemu samome da djecu uvodi u svijet lutkarstva. Način na koji će ju upotrebljavati ovisi samo o njemu, no važno je da ne pretjeruje u njezinoj uporabi. Sam njezin izgled lutki daje određeni karakter, a u rukama odgojitelja ona postaje živa. Vrlo je vjerojatno da će većina djece prihvatiti lutku kao dio skupine. Ista lutka može postati model u kojem će djeca vidjeti uzore, a od kojih će istodobno učiti.

Nastojat ću tijekom svojeg rada lutke upotrebljavati najviše što mogu, te ću djeci pokušati prenijeti ljubav prema lutkarstvu, jer su mogućnosti korištenja lutke nebrojene. Smatram da mi lutka može uvelike pomoći u realizaciji odgojno-obrazovnih ciljeva, a nudeći je djeci, ona će pomoću lutke učiti o raznim oblicima sporazumijevanja i njome graditi prijateljstva. Također će djelovati na njihovo samopouzdanje i stvaralaštvo. Uz malo mašte i kreativnosti, smatram da svatko može zavoljeti lutku i upustiti se u aktivnost s njom.

LITERATURA

Knjige:

Bastašić, Z. (1990). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.

Glibo, R. (2000). *Lutkarstvo i scenska kultura*. Zagreb: Ekološki glasnik.

Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka: pedagoške mogućnosti lutke u odgoju i obrazovanju*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Korošec, H. (2018). Pedagoški potencijali lutke i njezin utjecaj na društveno ponašanje djece. U: T. Vigato. *Lutka je sve, sve je lutka!* (str. 121. – 139.). Zadar: Sveučilište u Zadru: Kazalište lutaka Zadar: Hrvatski centar UNIMA.

Lambevska, N. (2006). *Zijevalice*. Zagreb: Vegor.

Majaron, E. (2004). *Lutka...divnog li čuda!* Zagreb: MCUK.

Mrkšić, B. (2006). *Drveni osmjesi*. Zagreb: MCUK.

Nikolin, V. (1966). *Uvod u lutkarstvo: priručnik za IV razred škole za vaspitače rađen prema novom nastavnom planu i programu za opštetehničko obrazovanje*. Beograd : Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije.

Pokrivka, V. (1991). *Dijete i scenska lutka: priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima*. (2. izd.). Zagreb: Školska knjiga.

Rudman, B. (2018). Značenje paravana u kazalištu Stanislavskog i u lutkarskom kazalištu. U: T. Vigato. *Lutka je sve, sve je lutka!* (str. 77. – 87.). Zadar: Sveučilište u Zadru: Kazalište lutaka Zadar: Hrvatski centar UNIMA.

Varl, B. (2001). *Mimičke lutke*. Zagreb: MCUK.

Vigato, T. (2019). *Lutka je sve, sve je lutka!* Zadar: Sveučilište u Zadru: Kazalište lutaka Zadar: Hrvatski centar UNIMA.

Županić Benić, M. (2009). *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam international.

Županić Benić, M. (2019). *Lutka/r/stvo i dijete : (lutka, lutka, lutka, lutka, lutka, lutka, lutka, lutka, lutka, lutka)*. Zagreb: Leykam international.

Mrežni izvori:

Ivon, H. (2013). lutka i lutkarska igra u kurikulumu predškolskog odgoja. *Školski vjesnik*, 62 (1), 43-54. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/99757>.

Korošec, H. (2013). Studija procjene upotrebe lutke kao nastavnog sredstva u slovenskim školama. *Školski vjesnik*, 62 (4), 0-0. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/112414>.

Melfi Svetko, I. (2015). Lutke i marionete – podrijetlo, simbolika i povijest. Nova akropola (online časopis). Preuzeto s: <https://nova-akropola.com/lijepe-umjetnosti/umjetnost/lutke-i-marionete-podrijetlo-simbolika-i-povijest/>.

Sama, G. (2019). Meet the Muppets. National museum of american history. Preuzeto s: <https://americanhistory.si.edu/blog/meet-muppets>.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)